

LİZBON YOLU 3 YILDA, 14 MİLYONA İŞ BULMAKTAN GEÇİYOR

24 yılda 6 milyon kişiye istihdam yaratan Türkiye'nin AB hedefini yakalaması için 2010'a kadar 14 milyon kişiye istihdam yaratması gerekiyor. İSMMMO'nun "İşsizliğin Göç Haritası" raporuna göre, işsizlerin gözde kentlerinin başında hala İstanbul, İzmir, Antalya, Adana ve Mersin geliyor.

1980- 2004 yılları arasında, Türkiye'de çalışma yaşındaki nüfus 23 milyon artmasına karşın bu dönemde sadece 6 milyon kişiye iş yaratılabildi. 24 yılda, 2004'e kadar toplam 6 milyon kişiye istihdam yaratan Türkiye'nin Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet Başkanlar Konseyi'nce belirlenen Lizbon hedefini yakalaması için 2010'a kadar 14 milyon kişiye istihdam alanı yaratması gerekiyor. İSMMMO'nun TÜİK, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü ve Dünya Bankası'nın 2006 tarihli verilerinden hazırladığı rapora göre, 1980 yılında 15.7 milyon olan istihdam 24 yılda ancak 21.7 milyon kişiye çıkarken bunun sonucu olarak da ülkedeki istihdam oranı yüzde 44'te kaldı. Bu oran dünyadaki en düşük istihdam düzeyleri arasında yer alıyor ve Avrupa Birliği ülkelerinde bu oranın ortalaması yüzde 65'i buluyor.

İŞSİZİN GÖZDE KENTLERİ

Rapora göre, işsizlik sorununu çözemeyen Türkiye'den göçün en büyük nedenlerinden biri de istihdam arayışı oldu. "İşsizliğin Göç Haritası" başlıklı rapora göre; İstanbul, İzmir, Antalya, Adana, Mersin hala işsizlere umut vaat eden kentlerin başında geliyor. Yoğun göç alan kentlerin başında yer alan İstanbul, 2004 ile 2006 yılları arasında 359.000 kişiye istihdam yaratmasına rağmen 467 bin olan resmi işsiz sayısını sadece 1000 kişi azaltabildi. 2007 yılının başında kentteki işsiz sayısı ancak 466 bine geriledi. Rapora göre kente göç edenlerden umduğu 'ekmeği' bulamayanlar geri dönüşün yollarını aramaya başladı. Söz konusu ailelerin bir kısmı İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin maddi desteğiyle 'memleketine' dönebildi. Belediye, 2007'nin ilk beş ayında 1000'i aşkın kişiyle 200'ün üzerinde aileye geri dönüş için maddi olanak sağladı. En yoğun göç veren iller ise Batman, Siirt, Diyarbakır oldu.

KENTLERİN POTANSİYELİ İNCELENMELİ

TÜRMOB Genel Başkan Yardımcısı ve İSMMMO Başkanı Yahya Arıkan, yeni hükümeti, uygulanan ekonomik programın mikro düzenlemelerle sosyal ayağının da güçlendirilmesi yönünde adım atmaya çağırdı. Arıkan, rapordaki değerlendirmesinde "Şu anda ülkenin en önemli sorunu; ekonomide kaybeden taraflara soluk verecek düzenlemeler yapılmasıdır, işsizliğin ele alınmasıdır. Veriler göç veren illerde bile istihdam artmasına karşın işsiz sayısının da katlandığını göstermektedir" dedi. Arıkan, her ilin potansiyelinin ayrı, ayrı değerlendirilebileceği sektörel planlama ve teşvik uygulamasını önerdi. Tarımdan kopan nüfusa kendi ilinde istihdam yaratılması için bütün illerin sanayi ticaret odalarından üniversitelere kadar bütün yerel örgütlerle işbirliği kurulmasının zorunlu olduğuna değinen Arıkan "Her ilin kendi yapısına uygun sektörel teşvik politikası güdülmeli, illerle uygun yapı kurulmalıdır. Denizli'deki, Siirt'teki işsizen Ankara'dan iş bulunamayacağı ortaya çıkmıştır. Ankara'nın Ekonomik ve Sosyal Konseyi toplayarak, illere ses vererek çözüm üretmesi zorunludur" dedi.

İŞSİZLİK ORANINDA PATLAMA OLAN KENTLER

İSMMMO'nun "İşsizliğin Göç Haritası" başlıklı raporunda yer alan saptamalar şöyle:

- Ülke genelinde 2000 yılında 1 milyon 497 bin olan işsiz sayısı 2007 yılının Ocak, Şubat ve Mart döneminde 1.3 milyon kişi artarak 2 milyon 796 bine ulaştı. 2000 yılında 21 milyon 581 bin kişiye

istihdam yaratılırken 2007 yılının mart ayı itibarıyla bu rakam 183 bin kişi azalarak, 21 milyon 398 bine indi. 3 yıl içinde ülke genelinde istihdamı gerileyen il sayısı 38'e ulaştı.

- Diğer illere göre 'en çok göç veren' iller Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki 14 kent oldu. Buna göre, Adıyaman, Ağrı, Batman, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Hakkari, Mardin, Muş, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van Türkiye'nin 'en yoğun göç veren' kentleri oldu. Göç edenlerin başlıca çekim merkezi İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Mersin, Bursa, Antalya, Malatya, Manisa ve Kocaeli'den oluşan 10 il olarak sıralandı.

- Göç edenlerin yüzde 43.5 ailevi, yüzde 25 bireysel, yüzde 20'si ekonomik ve yüzde 4'ü de güvenlik nedeniyle yaşamlarını farklı illerde sürdürmek zorunda kaldı. Özellikle erkek nüfus için ekonomik nedenlerle yapılan göçlerin ön plana çıktı.

- Çeşitli gerekçelerle göç alan kentlerin işsizlerine diğer illerden gelen işsizler de eklenince bazı kent ve bölgelerin işsizlik oranlarında patlama yaşandı. Göç veren kentlerde ise 'göçe rağmen' işsizlik bir türlü azalmadı. Bunda tarımdaki istihdamın gerilemesi, işgücündeki artış etkili oldu. Verdikleri göçe rağmen Siirt, Mardin, Batman, Şırnak'ta 2002 yılında 24 bin olan işsiz sayısı artarak 52 bine ulaşırken işsizlik oranı da adeta üçe katlandı. Yüzde 45 ile yüzde 75 arasında değişen oranlarda net göç veren il durumundaki Mardin, Batman ve Siirt'te 2004'te 373 bin kişilik istihdam 2006'da 280 bin kişiye indi. İşsizlik oranı yüzde 6.1'den yüzde 15.7'ye yükseldi. 2000 yılı verilerine göre yüzde 106'lık net göç verme hızına sahip Ardahan, yüzde 61'lik göç hızına sahip Kars, yüzde 56'lık göç hızına sahip Ağrı ile yüzde 9'luk göç hızına sahip Iğdır'da bu göçlere rağmen 2004 ile 2006 arasında işsizlik sayısı üç kattan fazla arttı. Söz konusu illerde 2004 yılında 5 bin olan işsiz sayısı 2006 yılında 17 bine ulaştı. İstihdam ise 317 binden 307 bine geriledi.

- Diyarbakır ile Şanlıurfa'da 2004 ile 2006 arasında işsiz sayısının bin kişi azaldığı belirtilse de iki kentteki işsizlik oranı buna rağmen yüzde 10.8'den yüzde 12'ye tırmandı. Adana, Mersin, Antalya gibi Akdeniz kentleri istihdamın daraldığı, işsizliğin yoğun olduğu illerin çekim merkezi haline geldi. Yaratılan istihdam talebi karşılamaktan uzak kalınca, 2002 yılında 71 bin işsiz bulunduğu Adana ve Mersin'de 2006 yılında bu rakam 209 bine yükseldi.

İSTANBUL'DA İŞGÜCÜ ARTSA DA İŞSİZ SAYISI AZALMIYOR

- 2006 yılında 3 milyon 677 bin kişiye istihdam sağlayan İstanbul, yurdun pek çok kentindeki işsiz için 'çekim merkezi' oldu. 2004 yılında kentin 3 milyon 784 bin kişilik işgücü 2006 yılında göçün de etkisiyle 4 milyon 143 bine yükseldi. İşgücüne 359 bin yeni katılım gerçekleşti. Bu arada, 2004 yılında 467 bin olan işsiz sayısı 2006 yılına gelindiğinde ancak 466 bine gerileyebildi. Diğer bir ifadeyle, ancak işgücüne yeni katılanların sayısı kadar istihdam yaratılmış oldu. Kentin işsiz sayısı değişmedi. İstanbul'un işsizlik oranı yüzde 11'lerde seyretmeye devam etti.

İstihdam kentin işsizlerine bile yetmeyince, İstanbul'da ekmeğini bulmaya gelenlerin bir kısmı çareyi geri dönmekte buldu. Bu durumda olup da geri dönecek parayı bulamayanlar için ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi kampanya başlattı. Bu kapsamda, 2007 yılının ilk beş ayında Diyarbakır'a 14 ailenin, Hatay'a 13 ailenin, Adana, Samsun ve Ordu'ya 11 ailenin, Tokat'a 10 ailenin, Kahramanmaraş ve Gaziantep'e 9 ailenin, Malatya ve Mardin'e de 8 ailenin geri dönmeleri sağlandı. Belediyenin 2007 yılının ilk beş ayında eşyalarıyla birlikte memleketlerine geri gönderdiği İstanbul'a göç etmiş aile sayısı toplamda 229'a ulaştı. Ayrıca, 1180 kişinin otobüs biletleri alınarak memleketlerine göç etmesi sağlandı.

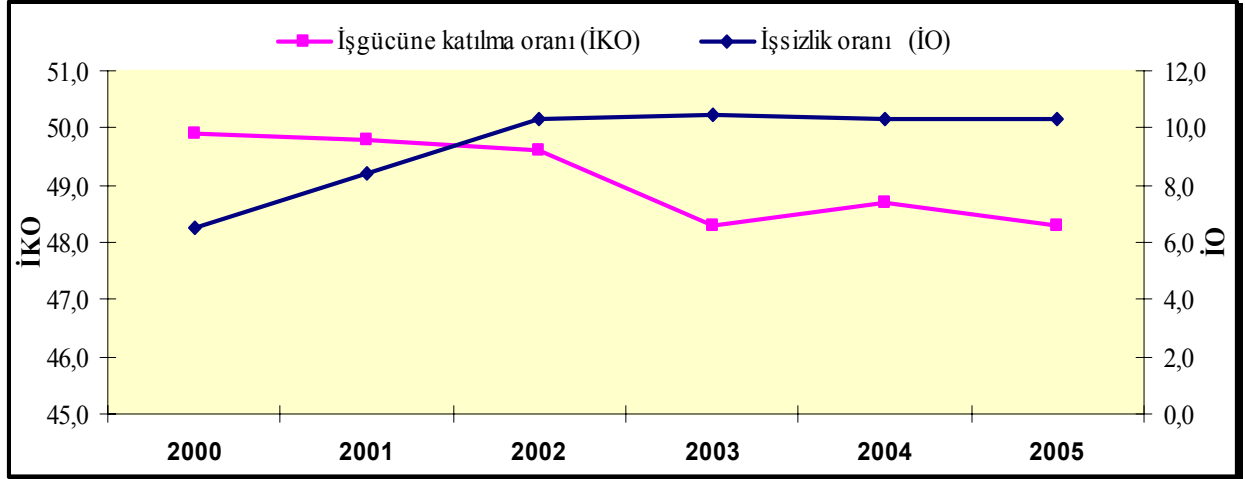
- Son üç yılda Şanlıurfa, Diyarbakır, Gaziantep, Adıyaman, Kilis, Mardin, Batman, Şırnak ve Siirt'i kapsayan Güneydoğu Anadolu'da 2004 yılında 1 milyon 639 bin kişi olan işgücü 2006 yılında 1 milyon 452 bine geriledi. Aynı şekilde 1.4 milyon civarındaki istihdam 1.2 milyon kişiye indi. Üç yılda işgücü 187 bin, istihdam 208 bin kişi azaldı. Dolayısıyla aynı dönemde bölgedeki işsizlerin toplamı işgücü ve istihdam arasındaki fark kadar yani 21 bin kişi artarak, 183 binden 204 bine yükseldi.

- Bölgede özellikle tarım sektöründeki istihdamda ciddi gerileme yaşandı. 2004 yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 572 bin kişi tarım sektöründe istihdam edilirken, bu sayı 2005 yılında 408 bine 2006 yılında ise 299 bin kişiye indi. Yani 273 bin kişi tarımda istihdam dışında kaldı.

Buna karşın, aynı dönemde sanayi sektöründeki istihdam 45 bin, hizmetler sektöründeki istihdam ise 19 bin kişi arttı. Diğer bir ifadeyle sanayi ve hizmetler sektörü tarımdaki 273 bin kişilik istihdam açığına karşın sadece 64 bin kişilik istihdam yaratabildi.

Aynı gelişme, Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan, Erzurum, Erzincan ve Bayburt'u içine alan Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'yle, Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane ve Rize'yi kapsayan Doğu Karadeniz Bölgesi'nde de yaşandı.

İşgücüne Katılma Oranı ve İşsizlik Oranının Seyri

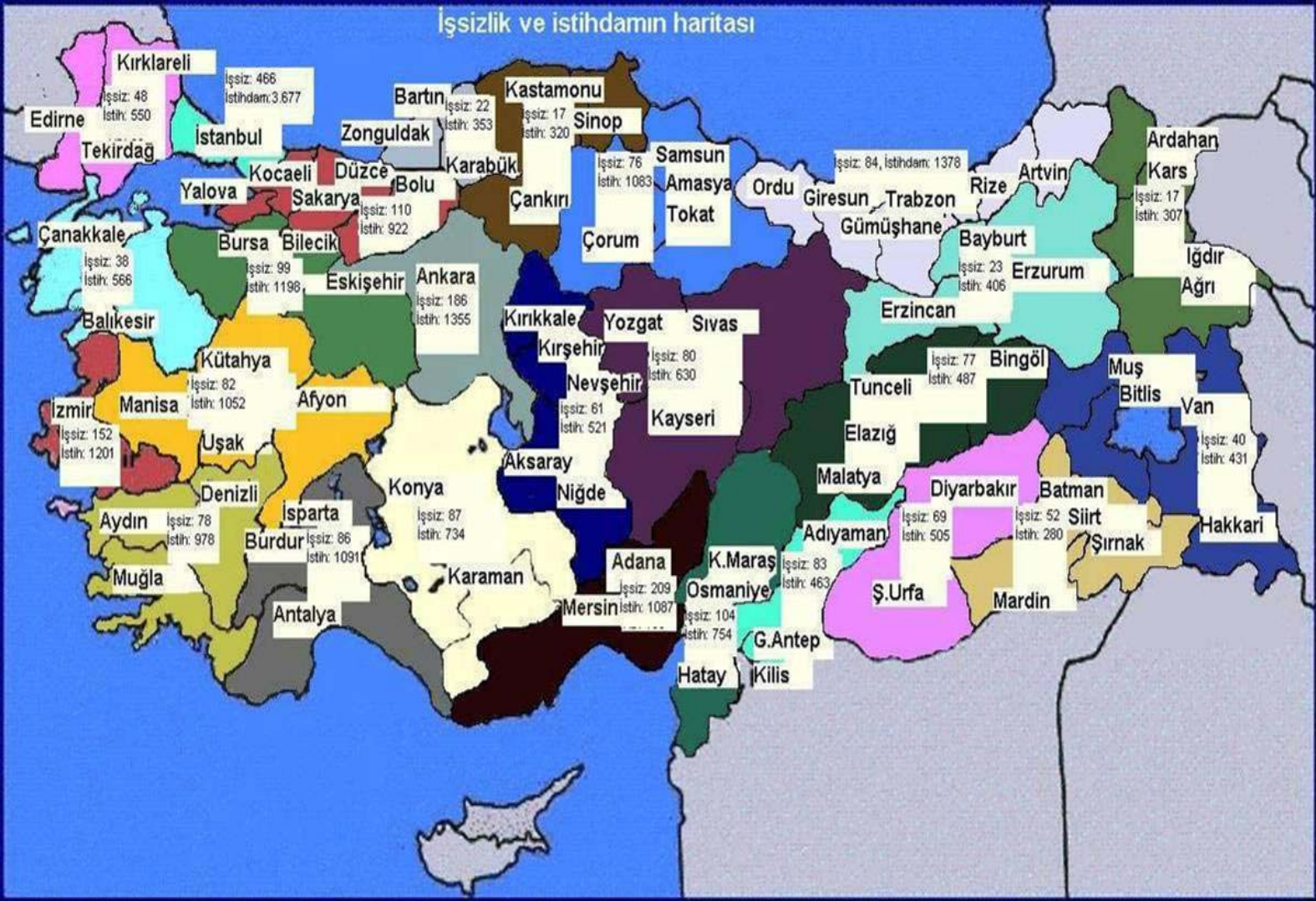
Kaynak: TÜİK

İşgücü ve İstihdamın 7 Yıllık Bilançosu

Yıllar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*
İşgücü (bin kişi)	23.078	22.269	23.818	23.640	24.289	24.565	24.776	24.158
İstihdam (bin kişi)	21.581	20.367	21.354	21.147	21.791	22.046	22.330	21.398
İşsiz sayısı (bin kişi)	1.497	1.902	2.464	2.493	2.498	2.520	2.446	2.796
İşsizlik (%)	6.5	8.5	10.3	10.5	10.3	10.3	9.9	11.9

(*) 2007 yılı Ocak, Şubat, Mart, dönemi/Kaynak: TÜİK

İşsizlik ve istihdamın haritası

*BIN KİŞİ

İllerdeki İşsiz Sayısı (kişi)

İller	2002*	2003*	2004	2005	2006	2006 İstihdam
İstanbul	461,185	390,852	467.000	459.000	466.000	3.677.000
Adana, Mersin	71,152	54,519	160.000	212.000	209.000	1.087.000
Ankara	128,604	125,595	213.000	214.000	186.000	1.355.000
İzmir	118,826	115,822	190.000	173.000	152.000	1.201.000
Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova			110.000	108.000	110.000	922.000
Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye			135.000	141.000	104.000	754.000
Bursa, Eskişehir, Bilecik	60,392	67,962	109.000	115.000	99.000	1.198.000
Konya, Karaman			69.000	75.000	87.000	734.000
Antalya, Isparta, Burdur	23,056	30,570	70.000	65.000	86.000	1.091.000
Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane			108.000	85.000	84.000	1.378.000
Gaziantep, Adıyaman, Kilis	32,708	48,448	89.000	80.000	83.000	463.000
Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak			88.000	87.000	82.000	1.052.000
Kayseri, Sivas, Yozgat			62.000	86.000	80.000	630.000
Aydın, Denizli, Muğla			84.000	77.000	78.000	978.000
Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli			100.000	98.000	77.000	487.000
Samsun, Tokat, Çorum, Amasya	13,658	14,003	72.000	68.000	76.000	1.083.000
Şanlıurfa, Diyarbakır			70.000	64.000	69.000	505.000
Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir			56.000	60.000	61.000	521.000

Mardin, Batman, Şırnak, Siirt			24.000	41.000	52.000	280.000
Tekirdağ, Edirne, Kırklareli			38.000	48.000	48.000	550.000
Van, Muş, Bitlis, Hakkari			50.000	40.000	40.000	431.000
Balıkesir, Çanakkale			40.000	42.000	38.000	566.000
Erzurum, Erzincan, Bayburt	8,136	8,543	20.000	22.000	23.000	406.000
Zonguldak, Karabük, Bartın			42.000	26.000	22.000	353.000
Kastamonu, Çankırı, Sinop			26.000	21.000	17.000	320.000
Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan			5.000	11.000	17.000	307.000
<i>Toplam işsiz sayısı</i>	2.464.000	2.493.000	2.498.000	2.520.000	2.446.000	22.330.000

Kaynak: (*) 2002-2003 DİE seçilmiş 9 il merkezinde göre kurumsal olmayan işgücü durumu
Kaynak: 2004-2005-2006 TÜİK

EDİTÖRE NOT:

Mart 2000’de yapılan Lizbon zirvesinde Avrupa İstihdam Stratejisi (AİS) gözden geçirilerek, sürdürülebilir büyüme, istihdamın niceliksel ve niteliksel iyileştirilmesi ve 2010’a kadar sosyal uyumun güçlendirilmesi konularında görüş birliği sağlandı. Bu zirvede AB’nin, gelecek 10 yılda, daha rekabetçi ve dinamik bir bilgi ekonomisi haline gelmesi, tam istihdama yeniden ulaşması, istihdam oranını yüzde 70’e ve kadın istihdam oranını yüzde 60’a kadar artırması gibi somut hedefler ortaya konuldu.

Mart 2001 yapılan Stockholm zirvesinde ise Lizbon zirvesinde belirlenen hedeflere iki yeni ara hedef ve bir yeni hedef eklendi. Buna göre, AB istihdam oranı 2005’e kadar yüzde 67’ye ve kadın istihdamı da yüzde 57’ye kadar yükseltilecek ve yaşlı çalışanların istihdam oranı 2010’a kadar yüzde 50’ye ulaştırılacak. Yine 2010 yılına kadar Gayri Safi Milli Hasıla’nın yüzde 3 artırılması ve 6 milyondan fazla kişiye iş olanağı yaratılacak. Lizbon Zirvesi’nde, üye ülkeler, verilen sözleri uygulamaya geçirmek için siyasi taahhütte bulunmuştu.

Bu hedeflere karşın;

- AB’de işgücüne katılım ortalama yüzde 69; Türkiye’de yüzde 49,
- AB’de kadın istihdamı yüzde 55; Türkiye’de yüzde 25,
- AB’de tarımın istihdamdaki payı yüzde 4 ; Türkiye’de yüzde 34,
- AB’de hizmetlerin istihdamdaki payı yüzde 60-70 ;Türkiye’de yüzde 43,
- AB’de toplam istihdam içinde sadece ücretlilerin payı yüzde 83 ;Türkiye’de ise yüzde 49 olarak gerçekleşti. Türkiye’de toplam istihdam oranı ise Nisan 2007 itibarıyla yüzde 43’ler seviyesine geriledi.

Ancak Lizbon Stratejisi’nin kabulünden 2005 yılına dek geçen beş yıllık süre içinde öngörülen hedeflere ulaşılamadığı gözlemlendi. Bunun üzerine AB Komisyonu tarafından Lizbon Stratejisi’ni canlandırmak üzere 2005-2010 dönemi için yeni bir Sosyal Gündem oluşturdu.

9 Şubat 2005’te açıklanan yeni Sosyal Gündem’in “tam istihdamın gerçekleştirilmesi” ve “herkese eşit fırsat ilkesiyle daha uyumlu bir toplum yaratılması” olmak üzere iki önceliği bulunuyor.

Büyüme ve istihdam üzerine yoğunlaşan Lizbon Stratejisi’ni güçlendirmeyi amaçlayan yeni Sosyal Gündem’in yanı sıra 2 Şubat 2005 tarihinde AB Komisyonu tarafından “Lizbon Stratejisi için Yeni Başlangıç” başlıklı bir bildiri de sunuldu. AB Komisyonu’nca hazırlanan her iki reform paketi 22-23 Mart 2005 tarihlerinde Brüksel’de düzenlenen AB Konseyi Zirvesi’nde kabul edildi.